

אכן מכאן יכולים אנו להסיק, כי לחז"ל היה פשוט שבלי תפילה - לא ניתן לזכות לכלום! מכך שיעקב זכה לבסוף בבכורה מידו של עשו - הסיקו חז"ל כי הוא התפלל על כך, שכן אין כל אפשרות אחרת!

ואת זאת, עלינו לזכור ולהפנים היטב. צריכים אנו להבין, כי אם רוצים אנו דבר מה, אם מבקשים אנו שפע ברכה והצלחה - הרי שהדרך היחידה לזכות לכך הינה על ידי תפילה! בכוחה של התפילה - יכולים אנו לפעול גדולות ונצורות ולחולל נפלאות, בעוד מבלעדיה - לא ניתן להשיג מאומה!

תוכחה היא ברכה

רְאוּבֵן בְּכָרִי אֶתָּה כְּחֵי וְרֵאשִׁית אוֹנֵי יִתֵּר שְׂאֵת וְיִתֵּר עָנֹ. פָּחַז כַּמִּים
 אֶל תּוֹתֵר כִּי עָלִיתָ מִשְׁכְּבֵי אָבִיךָ אֶז חִלַּלְתָּ יְצוּעֵי עֵלָה (מ"ט, ג' - ד')

הנה מוצאים אנו, כי בבוא יעקב לברך את בניו בטרם פטירתו - הוא פונה אל שלשת בניו הראשונים: ראובן, שמעון ולוי - ומוכיח אותם בדברים נוקבים ומייסרים. כך מוצאים אנו שהוא מוכיח את ראובן באמרו לו: "פחז כמים אל תותר כי עלית משכבי אביך אז חללת יצועי עלה", וכך בהמשך לגבי שמעון ולוי הוא אומר (פסוקים ה' - ז): "שמעון ולוי אחים כלי חמס מכרתיהם, בסודם אל תבא נפשי בקהלם אל תחד כבודי, כי באפם הרגו איש וברצונם עקרו שור, ארור אפם כי עז ועברתם כי קשתה, אחלקם ביעקב ואפיצם בישראל".

ולכאורה, יש לנו להשתומם, כלום אלו ה'ברכות' שמאציל יעקב לבניו לפני פטירתו? האם זה מה שיש לו לומר להם - דברים שאינם כלל בגדר ברכה, ואולי אפילו להיפך? אנו היינו מצפים, שברגעי הפרידה הללו, בהם נפרד יעקב מבניו - הוא יתמקד דווקא במעלותיהם ולא בחסרונותיהם, בדיוק כפי שאנו מוצאים שאמנם הוא עשה באשר לשאר בניו!

ואמנם, מוצאים אנו בחז"ל שכתבו (בראשית רבה צ"ח, ה'): "כיון שראו אותו שהוא מקנטרן - התחילו מסתלקין לזויות, כיון שראה שהן מסתלקין לזויות - התחיל קורא לכל אחד ואחד". הרי לנו, כי גם השבטים הקדושים הרגישו כי בדבריו של אביהם אין משום ברכה אלא להיפך, ואם כן שומה עלינו לבאר באמת, מה היה טעמו של יעקב בכך?

ונראה, שברכה גדולה בירך יעקב את בניו... שכן אף שלמראית עין נראה לנו כי תוכחה גלויה הינה ההיפך הגמור מ'ברכה' - מכל מקום לא כך הם פני הדברים... **הברכה הגדולה ביותר** - הינה דווקא התוכחה הזו שהוכיח יעקב את בניו, שכן באמצעותה הוא איפשר להם לתקן את דרכיהם מכאן ואילך, ולהיות ראויים לברכה לעולמי עד!

נמצא איפוא, כי אם מבקשים אנו לדעת מהי ה'ירושה' הטובה והמשובחת ביותר - נוכל ללמוד זאת מה'ירושה' שהוריש יעקב אבינו לבניו, לראובן, שמעון ולוי... דווקא דברי המוסר אשר עסקו בנקודות אותן עליהם לתקן - הם אשר היו 'ירושה' טובה ומשובחת, והם אשר ראויים היו להאמר על ידי יעקב השוכב על ערש דווי - לבניו המתקבצים סביב מיטתו ומטים אזנם למוצא פיו!

ומכאן, יש לנו ללמוד, כיצד עלינו להתייחס לתוכחה שאנו זוכים לה מפעם לפעם... שכן אל לנו לדחות את התוכחה הזו בשום פנים ואופן! עלינו לשמוח בה, לקבל אותה באהבה, ולדעת כי טובה גדולה טמונה בה בעבורנו!

כבודו של יעקב אבינו

בְּסֶדֶם אֶל תָּבֵא נַפְשִׁי בְּקִהְלָם אֶל תַּחַר כְּבֹדִי כִּי בְּאֶפֶס הָרְגוּ אִישׁ
וּבְרַצְנָם עָקְרוּ שׁוֹר (מ"ט, ו')

ופרש"י: "בקהלם - כשיקהיל קרח שהוא משבטו של לוי את כל העדה על משה ועל אהרן. אל תחר כבודי - שם אל יתיחד עמהם שמי, שנאמר (במדבר ט"ז, א'): 'בן קרח בן יצהר בן קהת בן לוי, ולא נאמר 'בן יעקב'. אבל בדברי הימים כשנתייחסו בני קרח על הדוכן - נאמר (דה"א ו'): 'בן קרח בן יצהר בן קהת בן לוי בן ישראל'."

במבט פשוט, אנו מבינים כי יעקב ביקש לבל יבוש ויתבזה בהזכרת קשר המשפחה בינו לבין קרח... מאחר וכך אנו משתוממים: **היתכן?** האם יעקב היה רודף כבוד חלילה? האם זו בדיוק הנקודה שחשוב היה לו להזכיר בצוואתו לבניו לפני מותו? ובכלל, האם אי-הזכרת שמו של יעקב בהקשר למחלוקתו של קרח - יש בה כדי לטשטש את העובדה הידועה לכל, על פיה לוי היה בנו של יעקב, ונכדיו של לוי הלא הם ניניו של יעקב?